

השמאל הישראלי - מן הדיסוננס הקוגניטיבי אל הכשל המוסרי, ושמה להפך?*

אריה סתיו

דיון שאינו משיג על מסד נתונים אך מסקנותיו סותרות בעליל את המשתמע מאותו מסד, הוא מאפיין מובהק של פלפול סכולסטי-רליגיוזי, קרי: דמגוגיה. יתירה מזו, סתירה רציונלית סופה שהיא מחוללת דיסוננס קוגניטיבי ההולך ומתחפר בתוך הטעות של עצמו. מאחר והוויכוח אינו לשם שמיים, אלא נוגע בבשר החי של להיות או לחדול, הרי שבשלב מסוים, הוא יוצא מכלל דיסוננס קוגניטיבי ונכנס אל כלל הדיסוננס האתי, והכשל הרציונלי הופך לשחיתות מוסרית. ככל שהמתדיין מקצין את השקפותיו מן השמאל אל השמאלנות, בולט הדבר ביתר שאת.

לאיור הנחת היסוד שלעיל, ובשל קוצר המצע, הבאתי שתי דוגמאות בלבד. אחת משל פרופ' יגאל עילם המאפיין את הקצה הרדיקאלי, הפוסט-ציוני, של הקשת השמאלית, והשנייה משל פרופ' גורני, המייצג את שרידי מפא"י ההיסטורית.

בסוגיות לדיון כפי שהוגשו לקבוצת המתדיינים מן השמאל נטען כי המבחן לנכונותו של העולם הערבי-מוסלמי להשלים עם קיומה של ישראל חייב להיות מותנה בשני תחומים המרכיבים יחדיו את ההכלאה הקטלנית של האיום הקיומי המושת על מדינת היהודים: א. מיתון באנטישמיות הערבית-מוסלמית שייעודה המוצהר הוא דה-לגיטימציה של ישראל כמדינה ודה-הומניזציה של האדם היהודי. בתגובתו טוען עילם כי "...מבחינים אלה המוצגים על-ידם (מרכז אריאל) פשוט אינם מציאותיים ובעצם אינם רלוונטיים לעניין השלום". לחיזוק דעתו קובע המחבר כי "אין לנו בהיסטוריה ולו מקרה אחד שבו המעבר מיחסי איבה ליחסי שלום היה מלווה בהוכחות של שינוי הרגש כלפי האויב אצל מי מבין הצדדים הלוחמים". בחרתי במובאה

מאחר והוויכוח עם השמאל הרדיקאלי בישראל איננו לשם שמיים אלא נוגע בבשר החי של להיות או לחדול, הרי שבשלב מסוים, הוא יוצא מכלל דיסוננס קוגניטיבי ונכנס אל כלל הדיסוננס האתי, והכשל הרציונלי הופך לשחיתות מוסרית.

משל פרופ' יגאל עילם המאפיין את הקצה הרדיקאלי, הפוסט-ציוני, של הקשת השמאלית, והשנייה משל פרופ' גורני, המייצג את שרידי מפא"י ההיסטורית. לעומת עילם, רדיקאל יהודי מוצהר במה שמכונה בשיח הציבורי בישראל "פוסט ציוני", פרופ' יוסף גורני נמנה על שרידי מפא"י ההיסטורית ובין השניים פעורה תהום ערכית וסגולית.

מרכז אריאל הוא מכון מחקר המבקש להציג סדר יום לאומי על-פי תפיסתו. אולם כלל בסיסי, הלוא הוא ה"ספק המתודי", מחייב להציג את הנחות היסוד שלך לבחינה אצל היריב האידיאולוגי. הנה כי כן, הצגנו בפני המתדיינים המגדירים עצמם "שמאל", החל בשמאל יוצא מפא"י ההיסטורית וכלה בשמאל רדיקאלי, נושא מוגדר בבירור המגובה במסד נתונים. באף לא מקרה אחד השיגו המתדיינים נתונים על המרכז על-ידי הבאת נתונים משל עצמם, אלא על-ידי פסילה נחרצת המלווה, ברצף של דברי בלע. להפך, בכמה מקרים אף קיבלו אותם באופן גורף, עם זאת, היו מסקנותיהם הפוכות באופן סימטרי מן ההיקש העולה מאותם נתונים.

* תקציר הרצאתו של אריה סתיו בדיון על השמאל הרדיקאלי מה-16.1.08. גרסת אחרת של מאמר זה הופיעה בגיליון מס' 1 (114), ינואר 2007 של נתיב כפרק סיכום בספרה של ד"ר יונה הדרי (עורכת) תחת הכותרת: איפה אנחנו חיים, שמאל, ימין - עימות רעיוני.

זו מדבריו של יגאל עילם, שכן קשה לתאר דוגמה טובה יותר לדיסוננס קוגניטיבי המעוות את חשיבתו של השמאלן היהודי במקומותינו.

למותר לציין כי הדוגמה האולטימטיבית, ולו בשל הלקח היהודי הייחודי שבה, היא מלחמת העולם השנייה. ב-10 במאי 1945 כפו בעלות הברית על גרמניה הנאצית כניעה ללא תנאי, ובעקבותיה השיתו על גרמניה משטר כיבוש שנמשך בצורה זו או אחרת עשרות בשנים. הנחת היסוד המדינית שעמדה מאחורי התהליך, הייתה כי יש לעקור משורש את הנאציזם, ולהשיב את גרמניה אל דרך המלך של הדמוקרטיה המערבית. או במלים של עילם לחולל "מעבר מיחסי איבה ליחסי שלום (על-ידי) הוכחות של שינוי הרגש כלפי האויב". התהליך לווה במערכת מקפת של עונשים, בהם קריעת שטחים, מהם שהיו חלק מגרמניה זה מאות בשנים, דוגמת שלזיה, פומרניה ופרוסיה המזרחית. בין 10 ל-12 מיליוני גרמנים גורשו משטחים אלה ללא כל פיצוי. צמרת השלטון כולה הועמדה למשפט בנירנברג, חלקם הוצאו להורג. תהליך ממושך של דה-נציפיקציה שנמשך עשר שנים הבטיח ככל האפשר את היסולה של הרודנות בגרמניה. רק בשנת 1955 נמסר השלטון האזרחי (לא הצבאי) בידי אזרח גרמני, קונרד אדנאור, שנבחר בבחירות חופשיות. אם לשפוט על-פי המצב נכון להיום, התהליך עלה יפה, וגרמניה של היום אינה שונה בהתנהלותה הדמוקרטית מכל מדינה אחרת במה שמכונה הציוויליזציה המערבית.

דיון שאינו משיג על מסד נתונים אך
מסקנותיו סותרות בעליל את המשתמע
מאותו מסד הוא מאפיין מובהק של פלפול
סכולסטי-רליגינזי, קרי: דמגוגיה

הנה כי כן, כל מלה במשפטו הפתטי של עילם היא היפוכה הסימטרי של האמת ההיסטורית והיא איור משכנע לשממה האינטלקטואלית הקרויה השמאל הישראלי. אולם הבעיה איננה נובעת במקרה זה מבורות. העובדות שציינתי ידועות לכל תלמיד תיכון, קל וחומר להיסטוריון המתנאה בתואר פרופסור. אולם זה כל מהותו של הדיסוננס הקוגניטיבי, האידיאולוגיה היא זו המחוללת "עובדות" יש מאין, מי שהגדיר זאת בצורה קולעת כדרכו, היה שמעון פרס, "תעזבו אותי מן ההיסטוריה, ההיסטוריה לא מעניינת אותי". אולם, פרס, הוא פוליטיקאי וזכותו לפלוט דברי הבל מעוגנות בעיסוקו, לא כך היסטוריון המרביץ תורה באקדמיה.

דוגמה נוספת, טרגי-קומית משהו, היא הטלת אשם ביריב האידיאולוגי על-ידי הפיכתו לקריקטורה. שיטה ידועה בה עשו שימוש גבלס וז'דנוב ווהיא נס לרגלי השמאלן היהודי.

העיקרון הוא פשוט: הבא נתון מדברי היריב, עוות אותו, הפוך אותו לבדיחה ולעג לבדיחה שיצרת במו ידך.

הכוונה לנתון המובא בסוגיית העלות של פינני רמת הגולן. הנתונים המובאים על-ידנו הנסמכים על מחקרים שנערכו באוניברסיטת חיפה, במשרד הביטחון וכן במרכז אריאל, מעריכים את עלות הפינני האזרחי והצבאי בסדרי גודל הנעים בין 25 ל-50 מיליארד דולר. עילם מלעיג על הנתון וקובע "נחרצות" כי עלות הפינני, לא תגיע "אף לא לעשירית מן הסכום הנקוב".

הפעם, בניגוד לדוגמה ממלחמת העולם, בה עיוות האמת ההיסטורית משרת תיאולוגיה רדיקאלית, עוסק עילם בסוגיה שאין לו לגביה צל של מושג. אך תחת הנוהל האלמנטרי המחייב בר-פלוגתא לגשת לספרייה הקרובה ולבדוק את הנושא לגופו של עניין, הוא קובע קביעה חסרת שחר כראות עיניו. הפעם הדיסוננס הקוגניטיבי, הוא פרי בורות כפשוטה. מן הדין לציין שעל אותה השטות חוזר פרופ' צחור בדבריו, הטוען לחיזוק "טיעונו" כי אוכלוסיית רמת הגולן מונה 5,000 נפש, בעוד המספר האמיתי הוא גדול פי שלושה.

לעומת עילם, רדיקאל יהודי מוצהר במה שמכונה בשיח הציבורי בישראל "פוסט-ציוני", פרופ' יוסף גורני נמנה על שרידי מפא"י ההיסטורית ובין השניים פעורה תהום ערכית וסגולית. עם זאת זהים השניים בתפיסתם הא-היסטורית. דוגמה מובהקת לכך, היא "קביעתו" הגורפת של גורני לפיה: "שום תנועה לאומית לא נכשלה בהיסטוריה וגם התנועה הלאומית הפלשתינית לא תיכשל". היגד נחרץ זה מפיו של היסטוריון בכיר, הוא חסר שחר הן כעובדה היסטורית, קל וחומר ברמה ערכית היורד לרשי ההגדרה "לאום". אין צורך להיות היסטוריון, סוציולוג או בקי במדעי המדינה על מנת למנות עשרות תנועות לאומיות הנאבקות מזה מאות בשנים לעצמאות והן כישלון גמור. בבריה"מ לשעבר בלבד ניתן למנות לפחות עשר תנועות לאומיות הנאבקות לעצמאות מזה דורות. כך הכורדים, האשורים, הדרוזים, הבסקים, כך עשרות תנועות לאומיות הנאבקות לעצמאות לאומית מן האיים הקנריים במערב ועד פפואה המערבית בפאתי המזרח. זאת באשר ל"שום תנועה לאומית לא נכשלה בהיסטוריה".

אולם חמורה מכך, היא ההגדרה של ערביי ארץ ישראל המערבית כתנועה לאומית. ("ערביי ארץ ישראל המערבית" ולא "פלשתינים", שהרי אלה היו בעלי תעודת "פלשתינית" בעידן המנדט הבריטי, ערבים ויהודים כאחת). עיון בכל מילון מצוי למונחי חברה ומדינה מלמד כי אין לערביי ארץ ישראל המערבית ולו מאפיין אחד אשר מזכה אותם להגדרה "לאום". יתירה מזו, אפילו היו לאום הרי שיש להם מדינה והיא ירדן, זאת כפי שהמלך חוסיין המנוח טרח להדגיש שוב ושוב. המבנה האתני של ערביי א"י המערבית זהה במאה אחוזים למבנה האתני של ערביי ירדן. והלא אין מקרה אחד בכל ההיסטוריה, בה דרשה קבוצה אתנית שש

הנה כי כן, הדיסוננס הקוגניטיבי מונע מן השמאלן המצוי יכולת בסיסית של חשיבה אמפירית, וזו רובה ככולה איננה כי אם תיאולוגיה משיחית המשועבדת לאוטופיזם היהודי, אולם הפעם מצידו הא-מוסרי, המושחת.

עיון בכל מילון מצוי למונחי חברה ומדינה מלמד כי אין לערביי ארץ ישראל המערבית ולו מאפיין אחד אשר מזכה אותם להגדרה "לאום"

ואולם מה נלין על שמאלני ארצנו? הללו הצליחו לשווק את מרכולתם לכלל הציבור, אותו עדר כבשים המדדה מן הבורסה אל השחיטה בחיזיון של אושר על פניו לאחר שעלה בידו לפדות אגרות חוב ברווח נאה. ומן הציבור אל מנהיגיו. כל סיסמאות השמאל הרדיקאלי שרק אמש היו מוקצות מחמת מיאוס ועבירה על החוק שבגינה היו מי שהושלכו לכלא, הפכו היום למצע המדיני של רוה"ם ומרעיו. כך שרת החוץ שלא תנוח דעתה אם לא תצהיר, לפחות פעמיים ביום, כי "מדינה פלשתינית היא אינטרס עליון של ישראל". כך הרוה"ם עצמו החוזר וטוען ש"ללא מדינה פלשתינית ישראל גמורה..."; כך המשנה לרוה"ם היוצא מכליו על מנת למסור את ירושלים, עיר דוד, עילת הציונות ותכלית קיומו של העם היהודי לאויב המצהיר גלויות ובמוצהר שכוונתו להשמיד את מדינת היהודים.

הנה כי כן, מה נלין על השמאל?

לה מדינה, כינונה של מדינה נוספת, כאשר זו באה כתנאי לחורבן מדינתו של צד שלישי.

הסוגיה הבסקית היא הנותנת. שלושה מיליון בסקים הם מן הקבוצות האתניות המוגדרות והמגובשות ביותר באירופה. יותר מאלף שנות היסטוריה, שפה משלהם, מורשת תרבות מפוארת, ישיבה באזור גיאוגרפי מוגדר. שורה ארוכה של שמות המפארים את דפי ההיסטוריה ביניהם חואנה דה-לה קרוז, ז'אן אנואי, מיגל דה אונמונו, מוריס ראול, סימון בוליבר, דולורס איבורי, חתני פרס נובל... הנה אפוא מדגם מייצג קלאסי של עם הניחן בקריטריונים הראויים ללאום וטרם זכה בריבונות לאומית, למרות מלחמתו בת מאות בשנים לזכות זו. למותר לציין, שאין הבסקים מאיימים על ספרד בדרום או על צרפת בצפון.

אולם אפילו המכנה המשותף בין עילם לגורני הוא הפיכת ההיסטוריה לקריקטורה, הרי שקיים הבדל יסודי בין השנים. הדיסוננס הקוגניטיבי אצל גורני, המונע מן האיש בחינה אלמנטרית של קביעותיו הפתטיות, היא ככל הנראה תולדה של איזו עייפות גדולה, מעין עצלות רוחנית, אולי תקוות שוא שאם רק יתנו לערבים את חפצם, קרי: יעניקו להם מדינה בפאתי גוש דן יניחו לנו, הם ואומות העולם. זאת על דרך רגש הנחיתות המלווה את היהודי הרצוף והמושפל מזה דורות, אותו העתיק מן הגולה לציין.

אצל עילם, לעומת זאת, סילוף ההיסטוריה, הוא פרי תיאולוגיה משיחית המחייבת אותו לבדות עולמות וירטואליים כדרך שעורכי "האנציקלופדיה הסובייטית" נהגו "לתקן" חדשות לבקרים את ערכי האנציקלופדיה בהתאם לתכתיב הוועד המרכזי.

אם לא תתייצב להילחם על אויביך כל עוד תוכל לזכות בניצחון קל וללא שפיכות דמים; כל עוד לא תלחם כאשר ניצחונך מובטח, סופך שתגיע לרגע בו יהיה עליך להלחם נגד הקמים על נפשך בקורבנות לא ישוערו. גרוע אף מזה, יגיע היום בו תלחם מלחמה אבודה מראש.

ווינסטון צ'רצ'יל